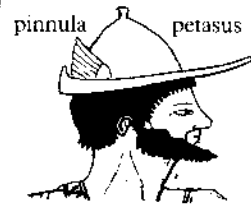

PROLOGVS

[Nox est. Mercurius ex aedibus Amphitryōnis exit. Vestitum servilem gerens atque in formam Sōsiae servī commūtātus nūllō modō deī similis est—nisi quod pinnulae, quās in petasō gerit, significant eum esse Mercurium. In scaenam prōcēdit et spectātōrēs alloquitur.]

MERCVRIVS

- 19 Iovis iussū veniō. Nōmen Mercuriō est mihi.—
 51 Nunc argūmentum hūius ēloquar tragoediae.
 Quid contrāxistis frontem? quia *tragoediam*
 dixī futūram hanc? Deus sum, commūtāverō:
 eādem hanc, sī vultis, faciam iam ex tragoediā
 55 cōmoedia ut sit—omnibus īsdem versibus!—
 88 Ipse hanc āctūru'st Iuppiter cōmoediam
 95 et ego ūnā cum illō. Nunc vōs animum advertite,
 dum hūius argūmentum | ēloquar cōmoediae:
 Haec urbs est Thēbae. In illisce habitat aedibus
 Amphitryō, nātus Argīs Alcaeō patre,
 quicum Alcumēna est nupta, Électrī filia.
 100 Is nunc Amphitryō praefectu'st legiōnibus,
 nam cum Tēloboīs bellum est Thēbānō poplō.
 Is prius quam hinc abiit ipsemet in exercitum,
 gravidam Alcumēnam fēcit uxōrem suam.
 Nam ego vōs nōvisse crēdō, ut sit pater meus,

vestitus -ūs *m* = vestis

servilis -e < servus
 com-mūtāre = mūtāre
 pinnula -ae *f* = parva
 penna (= penna)

al-loquī < ad-loquī

iussus -ūs *m* < iubēre;
 Iovis iussū = ut iussit
 Iuppiter, Iove iubente
 ē-loquī

quia dixī 'hanc (fābulam)
 tragoediam futūram
 esse'

commūtāverō : -mūtābō
 faciam ut eadem haec...
 cōmoedia sit
 omnibus īsdem : nūllis
 mūtātis

ipse Iuppiter hanc cō-
 moediam āctūrus est
 -u'st = -us est

hūius cōmoediae

illīs-ce = illīs

quī-cum = quō-cum
 nupta *part perf* < nūbere;
 quicum nupta est = cui
 nupta (: uxor) est

poplus -ī *m* = populus

ipse-met = ipse

ut = quōmodo (: quālis)

<p>: in hīs rēbus (: amōri- bus) multis siet sient = sit sint <i>eius</i> quod <i>eī</i> complacitum est (= complacuit) clam <i>prp</i> + <i>acc</i>: c. virum = virō īnciente ūsūra -ae <i>f</i> = ūsus; ū.am capere rei = rē ūtī compressus -ūs <i>m</i> < comprimere teneātis : sciātis</p>	<p>utrim-que = ab utrāque parte, ex utrōque</p>	<p>quā-cum = cum quā voluptās -ātis <i>f</i> ↔ dolor</p>	<p>ad-simulāre = simulāre quasi (+ <i>coni</i>) = velut sī (esset)</p>	<p>ōrnātus -ūs <i>m</i> = ōrnā- mentum, vestitus schema -ae <i>f</i> (/schēma atis <i>n</i>) = fōrma</p>	<p>in-cedere -cessisse = prōcedere eccum = ecce (vidē) eum</p>	<p>imāgō : fōrma</p>	<p>versi-pellis -e = quī <i>pellēm</i> vertit (: fōrma mūtāt) quandō (: cum) <i>eī</i> libet</p>	<p>pellis -is <i>f</i> </p>	<p>prae servīre = servīre familiaris -is <i>m</i> = servus quī = quis: nē familiarēs quaerent 'quis essem?' cum vidērent mē crēbrō (<i>adv</i>) hīc versārī cum crēdent mē esse... con-servus -i <i>m</i> = servus eiusdem familiae siem = sim: 'quis sim?'</p>	<p>quam liber hārum rērum multārum siet, 105 quantusque amātor sit quod complacitum est semel: Is amāre occēpit Alcumēnam clam virum ūsūramque eius corporis cēpit sibi, et gravidam fēcit is eam compressū suō. Nunc dē Alcumēnā ut rem teneātis rēctius: 110 utrimque est grāvīda, et ex virō et ex summō Iove! Et meus pater nunc intus hīc cum illā cubat, et haec ob eam rem nox est facta longior, dum cum illā quācum vult voluptātem capit. Sed ita adsimulāvīt sē quasi Amphitryō siet. 115 [<i>Vestem suam servīlem ostendēns.</i>] Nunc nē hunc ōrnātum vōs meum admīrēmīnī, quod ego hūc prōcessī sic cum servīlī schemā: veterem atque antīquam rem novam ad vōs prōferam, proptereā ōrnātus in novum incessī modum. Nam meus pater intus nunc est eccum Iuppiter; 120 in Amphitryōnis vertit sēsē imāginem, omnēsque cum esse cēnsent servī quī vident —ita versipellem sē facit quandō libet! Ego servī sūmpsī Sōsīae mihi imāginem, quī cum Amphitryōne abiit hinc in ēxercitum, 125 ut praeservīre amantī meō possem patrī, atque ut nē, quī essem, familiarēs quaerent, versārī crēbrō hīc cum vidērent mē domī; nunc, cum esse crēdent servum et cōservum suum, haud quisquam quaeret, quī siem aut quid vēnerim. 130</p>
---	---	--	--	--	--	----------------------	--	--	---	--

Pater nunc intus suō animō mōrem gerit:
cubat complexus cuius cupiēns māximē est.

Quae illi ad legiōnem facta sunt memorat pater
meus Alcumēnae;| illa illum cēnsēt virum

135 suum esse, quae cum moechō est! Ibi nunc meus pater
memorat legiōnēs hostium ut fugāverit,
quō pactō sit dōnīs dōnātus plūrimīs.

(Ea dōna quae illic Amphitryōnī sunt data
abstulimus—facile meus pater quod vult facit!)

140 Nunc hodiē Amphitryō veniet hūc ab ěxercitū
et servus, cuius ego ferō hanc imāginem.

Nunc internōsse ut nōs possītis facilius,
ego hās habēbō ūsque hīc in petasō pinnulās,
tum meō patrī autem torulus inerit aureus

145 sub petasō | —id signum Amphitryōnī nōn erit;
ca signa nēmō | hōrum familiārium
vidēre poterit, vērūm vōs vidēbitis.

[Sōsiam ā dextrā advenientem cōspicit.]

Sed Amphitryōnis illi est servus Sōsia,
ā portū illic nunc hūc cum lanternā advenit.

150 Abigam iam ego illunc advenientem ab aedibus!

[Mercurius in ōstium concēdit ita ut ā Sōsiā nōn videātur.]

mōrem gerere + *dat* =
grātum facere (suō
animō : sibi)
complectī -*exum*; com-
plexus *eam* cuius māx.
cupiēns (= cupidus) est
illi *adv (loc)* = illic

moechus -*i m* = adulter

ut = quōmodo
pactum -*i n* = modus;
quō pactō = quō modō
dōnāre (+ *abl*): aliquem
rē dōnāre = alicui rem d.

nōsse = nōvisse
inter-nōvisse (nōs : deōs
ab hominibus)
ūsque = ūsque ab initiō
ad finem, semper

torulus
-*i m*

illi *adv (loc)* = illic

illic (*nōm m*) = ille

ab-igere < ab + agere
illunc (*acc m*) = illum
con-cēdere = cedere,
recēdere

lanterna
-*ae f*

actus -ūs *m* < agere

dē-fessus -a -um = fessus
prae-mittere
era -ae *f* = domina
adventus -ūs *m* < ad-
venire
vanus -a -um = vacuus,
frustrā factus/dictus
male-dicere (+ *dat*)
noctu *adv* = nocte

ex-stinguere -inxisse
-inctum ↔ accendere;
bellum *e.* : b. finire,
belli finem facere

opīnātus fui (: sum) *mihī*
eventūrum (esse) neque
alius ... opīnātus est
con-tingere -tīgisse
= evenire
potiri domi (*gen*) =
domum redire
(*poter-* = *potir-*)
duellum -i *n* = bellum
inter-necāre = omnēs *n.*
id oppidum quod populō
Thēbānō multa acerba
fūnera ob-icēt
ob-icere -iēcisse -iectum
(< ob + iacere) : afferre
auspicium -i *n* = imperi-
um ducis (quī habet iūs
auspicū: avēs aspiciendī
ut belli exitum sciat!)
adōria -ae *f* = glōria
populārīs -is *m/f* = cīvis
stabilire = stabilem
facere

rem (pūblicam) gerere
= bellum gerere
ductus -ūs *m* < dūcere
meditārī = cōgitāre
illō *adv* = illūc, eō

ACTVS PRIMVS

[*Sōsia dēfessus ā portū advenit ab erō suō Amphitryōne
praemissus, ut Alcumēnae erae adventum virī victōriamque
eius ēgregiam nūntiet. Primum dūram servitūtem queritur
atque vānīs verbīs dominō suō absentī maledīcit 'quod sē
noctū ambulāre iusserit'; tum lanternam pōnit neque eam
exstinguit, et verbīs magnificīs dē victōriā sēcum fābulārī
incipit.*]

SOSIA

Quod numquam opīnātus fui — neque alius quisquam 186
cīvium

sibi eventūrum, id contigit: | ut salvī poterēmur domī.

Victōrēs victīs hostībūs legiōnēs reveniunt domum,
duellō exstīctō māximō atque internecātīs hostībūs!

Quod multa Thēbānō populō | acerba obiēcīt fūnera 190
id vī et virtūte mīlitum victum atque expugnātum oppi-
dum est

imperiō atque auspiciō meī | erī Amphitryōnis māximē;

praedā atque agrō | adōriāque affēcīt populārēs suōs
rēgīque Thēbānō Creōnī rēgnum stabilīvit suum.

Mē ā portū praemisit domum, | ut hāec nūntiem uxōrī 195
suae:

ut gesserit rem pūblicam ductū, imperiō, auspiciō suō.

Ea nunc meditābor quō modō illī dīcam, cum illō ad-
venerō.

Sī dīxerō mendācium, solēns meō mōre fēcerō,
nam cum pugnābant māximē, | ego tum fugiēbam māx-
imē!

mendācium -ī *n* = fal-
sum dictum
solēns : ut soleō

200 Vērum quasi affuerim tamen simulābō atque audīta ēlo-
quar.

audita *n pl* = ea quae
audita sunt

Sed quō modō et verbīs quibus mē deceat fābulāricer,
prius ipse mēcum etiam volō hīc meditārī. Sic hoc prō-
loquar:

-ier *inf pass* = -ī:
-ārier = -ārī

prō-loqui = eloqui

“Prīncipiō ut illō advēnimus, | ubi prīmum terram teti-
gimus,

ut/ubi (prīmum) + *perf*
= postquam, cum prī-
mum, simul atque
dē-ligere -lēgisse -lēctum
= eligere

205 eōs lēgat, Tēloboīs iubet sententiam ut dīcant suam:

prīmōrēs -um *m pl* =
prīmī (virī), prīncipēs
lēgāre = mittere lēgātum
raptor -ōris *m* = quī rapit
as-portāre = auferre
'sī ea quae asportāvis-
sent reddere velint...'

‘Sī sine vī et sine bellō velint rapta et raptōrēs trādere,
sī quae asportāssent reddere, sē exercitum extemplō

extemplō = statim
reductūrum *esse*
abitūrōs *esse ex agro*
animātus *esse* = in ani-
mō habēre
sient = sint
oppugnassere (*inf fut*)
= oppugnātūrum *esse*

210 sēsē igitur summā vī virīsque eōrum oppidum oppug-
nassere.’

ubi (= postquam) ū quōs
A. praefēcerat haec
(verba) T. is iterāverunt
ōrdine : ordinātō modō
magnanimus -a -um =
magnī animī, superbus
nimis = valdē
tūtārī = tuērī
pro-īnde = ergō
properē = celeriter
dē-dūcere
per-tulēre : ret-tulērunt
īlicō = statim
ē castrīs prō-dūcit
contrā *adv* (: c. eōs)
praeditus -a -um = ornā-
tus; rē p. = rem habēns

Haec ubi Tēloboīs ōrdine | iterārunt quōs praefēcerat
Amphitryō, magnanimī virī frētī virtūte et vīribus
superbē nimis ferōciter lēgātōs nostrōs increpant;
respondent ‘bellō sē et suōs tūtārī posse, proinde utī
215 properē suīs dē finibus | exercitūs dēdūcerent!’

Haec ubi lēgāū pertulēre, Amphitryō castrīs īlicō
prōdūcit omnem exercitum. Contrā Tēloboae ex oppidō
legiōnēs ēdūcunt suās nimis pulchrīs armīs praeditās.

utrimque exitum est =
utrique exiērunt
cōpia = multitūdō
dispertītī *sunt*
nostrās legiōnēs

tuba -ae f

cōn-sonāre = simul sonāre
ef-ferre < ex + ferre; clā-
mōrem e. = c. tollere
vōtū -in = quod deō prō-
mittitur; v. suscipere =
deō aliquid prōmittere
suscipere/hortārī (*inf*);
suscipit/hortātur (*ind*)

ēdit : ostendit, praestat
ferire = pulsāre
manus = exercitus

in-gruere = prōcurrere

vāna *n pl* = verba vāna
(: falsa)
quicquam = quidquam;
q. verbōrum = ūlla verba
perperam *adv* ↔ rēctē
illī *adv (loc)* = illic
in rē praesentī = in ipsō
locō, praesēns
pugnātum est (ab iis)
= pugnāvērunt

perduellis -is *m* = hostis
penetrāre (sē) = intrāre;
in fugam sē *p.* : fugere
animus ↔ timor

vertentibus : fugientibus
tēlum -ī *n* = pilum/sagitta
ipsus = ipse
obtruncāre = occidere
Pterela -ae *m* = Pterelāus

ad-cō = vērō
hōc (: cō/tantō) magis
com-memnisse = memi-
nisse
im-prānsus -a -um = quī
nōndum cibum sūmpsit

Postquam utrimque exitum est māximā cōpiā,
dispertītī virī, dispertītī ōrdinēs: 220

nōs nostrās mōre nostrō et modō instrūximus
legiōnēs; item hostēs contrā legiōnēs suās instruant.

Postquam id āctum est, tubae utrimque canunt contrā, 227
cōnsonat terra, clāmōrem utrimque efferunt.

Imperātōr utrimque, hinc et illinc, Iovī
vōta suscipere, utrimque hortārī exercitum. 230

Tum prō sē quisque id quod quisque potest et valet
ēdit, ferrō ferit...

Dēnique, ut voluimus, nostra superat manus, 235
hostēs crēbrī cadunt, nostrī contrā ingruunt.

Vicimus vī ferōcēs!"

MERCVRIVS [*mīrātur eum haud vāna loquī; ad spectātōrēs*]

Numquam etiam quicquam adhūc verbōrum est prō- 248
locūtus perperam;

namque ego fuī illī in rē praesentī et meus, cum pugnā-
tum est, pater.

SOSIA

"Perduellēs penetrant sē in fugam; | ibi nostrīs animus 250
additu'st.

Vertentibus Tēloboīs tēlis complēbantur corpora,
; ipsusque Amphitryō rēgem Pterelam suā | obtruncāvit
manū.

Hacc illīc est pugnāta pugna | ūsque ā māne ad vesperum
—hoc adeō hōc commeminī magis quia illō diē imprān-
sus fuī!

256 Postrīdiē in castra ex urbe ad nōs veniunt flentēs prīn-
cipēs

vēlātīs manibus ōrant 'ignōscāmus peccātum suum!'

dēduntque sē, dīvīna hūmānaque omnia, urbem et liberōs
in diciōnem atque in arbitrātum cūctī Thēbānō poplō.

260 Post ob virtūtem erō Amphitryōnī patera dōnāta aurea
est,
quī Pterela pōtītāre solitus est rēx.—Haec sīc dīcam
erae.

Nunc pergā erī imperium exsequī | et mē domum capes-
sere.

MERCVRIVS [*ad spectātōrēs*]

Attat! Illic hūc itūru'st. Ībō ego illīc obviam;

neque ego hunc hominem | hodiē ad aedēs hās sinam um-
quam accēdere.

265 Quandō imāgō est huius in mē, certum est hominem ēlū-
dere!

270 [*Ex ōstiō exit*] Sed quid illuc? caelum aspectat. Obser-
vābō quam rem agat.

SOSIA [*caelum spectāns longitūdinem noctis mīrātur*]

279 Neque ego hāc nocte longiōrem mē vīdisse cēnseō

280 nisi noctem ūnam, verberātus quam pependī perpetem
—eām quoque edepol etiam multō haec vīcīt longitūdine!

Crēdō edepol equidem dormīre Sōlem—atque adpōtum
probē!

MERCVRIVS

284 Āin' vērō, verberō? Deōs esse tuī similēs putās?

postrī-diē = posterō diē

vēlāre = operīre veste

(quā significātur pāx)

ut ignōscāmus

peccātum -i n = maleficium

dē-dere = trādere

diciō -ōnis f = arbitrā-

tus -ūs m = potestās

patera -ae f

quī *abl* = (ex) quā

pōtītāre = pōtāre

solēre solitum esse

ex-sequī = facere

sē capessere = īre

attat! *interi* = ō! cavē!

illīc *dat* = illī

ob-vīam īre (+ *dat*)

= occurrere

quandō = quoniam

(mihi) certum est =

meum cōsīlium est,

equidem volō

illuc n = illud

quid illuc est?

aspectāre = aspicere

ob-servāre = spectandō

animadvertere

longitūdō -inis f

< longus

pendēre pependisse : in

cruce fixus esse

perpes -etis = perpetuus

(noctemp.em : n. tōtam)

(ede)pol *interi* < Pollūx

-ūcis, deus (: profectō)

ad-pōtus -a -um = ēbrius

verberō -ōnis m = quī

verbera meret

tuī *gen* (: Sōsiae)

<p><i>nōm</i> ego tū <i>gen</i> mei tui</p>	<p>SOSIA [<i>quī verba Mercuriū nōn audit</i>] Ībō ut erus quod imperāvit Alcumēnae nūntiem. 291 [<i>Mercurium ante ōstium stantem cōspicit</i>] Sed quis hic est homō quem ante aedēs videō hoc noctis? Nōn placet!</p>
<p>hoc noctis = hōc noctis tempore <i>mīhi</i> nōn placet</p>	<p>MERCVRIVS Tīmet homō. Dēlūdā ego illum! 295</p>
<p>formīdāre = valdē timēre</p>	<p>SOSIA [<i>formīdāns</i>] Perī, sī mē aspexerit! 320 MERCVRIVS [<i>clārā vōce</i>]</p>
<p>certē enim = profectō nescio-quis = aliquis; <i>acc</i> nescio-quem</p>	<p>Certē enim hīc nescioquis loquitur. 331 SOSIA [<i>verba eius exaudit</i>] Salvus sum, nōn mē videt: ‘Nescioquem loquī’ autumat—mihi certō nōmen <i>Sōsia</i> est! [<i>Sōsia ad aedēs Amphitryōnis pergit.</i>]</p>
<p>autumāre = dicere certō <i>adv</i> = certē pergere = īre pergere, prōcēdere</p>	<p>MERCVRIVS Optimē eccum incēdit ad mē! 335</p>
<p>torpēre = sē movēre nōn posse rogāre = interrogāre com-movēre = movēre formīdō -inis <i>f</i> = timor magnus re-cipere < re- + capere cōnfidēns : audāx contrā colloquī = alloquī</p>	<p>SOSIA [<i>perterritus cōsistit</i>] Timeō, tōtus torpeō. Nōn edepol nunc ubi terrārum sim sciō, sī quis roget, neque miser mē commovēre possum prae formīdine! [<i>Animō receptō</i>] Vērum certum est cōnfīdenter hominem 339 contrā colloquī, quī possim vidēri huic fortis, ā mē ut absteineat manum. 340</p>
<p>quī (= quō) possim = ut possim Vulcānus : ignis (V. est deus ignis) cornū : lanterna ē cornū facta con-clūdere -sisse -sum = inclūdere ex-quirere = quacrere (ōs) ex-ossāre = (ōris) ossa frangere</p>	<p>MERCVRIVS [<i>ad Sōsiam appropinquantem</i>] Quō ambulās tū, quī Vulcānum in cornū conclūsum geris? SOSIA Quid id exquiris tū, quī pugnīs ōs exossās hominibus? MERCVRIVS Servus esne an liber?</p>